

2013.

Helyi Vidékfejlesztési Stratégia Déli Napfény LEADER Egyesület.

Déli Napfény LEADER
Egyesület.

2013.05.29.

Európai Mezőgazdasági Vidékfejlesztési Alap:
a vidéki területekbe beruházó Európa

Tartalomjegyzék

1. Vezetői összefoglaló
 - 1.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe
 - 1.2 Főbb célkitűzések
 - 1.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának a célja
 - 1.4 A HVS felülvizsgálata során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők
 - 1.5 A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások
2. Helyzetelemzés
 - 2.1 A LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése
 - 2.2 A LEADER Helyi Akciócsoport és a helyi partnerség
 - 2.3 A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése
 - 2.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága
 - 2.5 SWOT elemzés
3. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia
 - 3.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe
 - 3.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia kapcsolódása a térség szükségleteihez
 - 3.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései
 - 3.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia intézkedései
 - 3.4.1. A HVS-ben megjelenő környezeti, gazdasági és társadalmi szempontok
 - 3.5. Forrásallokáció
4. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiával kapcsolatos intézkedések
 - 4.1 Nyilvánossági intézkedések, projektötlet-gyűjtés
 - 4.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia végrehajtása
5. Mellékletek
 - 5.1. A HVS felülvizsgálat során végzett tevékenységek
 - 5.2. Pénzügyi táblázatok, forrásallokáció
 - 5.3. A nyilvánossági intézkedésekre vonatkozó igazodó dokumentumok: jegyzőkönyvek és emlékeztetők
 - 5.4. Térképek (a térség természeti, egyéb adottságait bemutató térképek)
 - 5.5. Táblázatok (statisztikai adatok összefoglaló táblázatai)
 - 5.6. A térségre vonatkozó egyéb stratégiák listája

6. LEADER Intézkedési Terv

6.1. Az intézkedési terv – 9 intézkedés leírása

6.2. Projekt adatlap

1. Vezetői összefoglaló

A 2011. évi HVS felülvizsgálat egy lehetőséget teremtett számunkra, hogy általa egy új módszerrel, valós alapokon valós problémákra keressünk választ avégett, hogy az akciócsoportunk megbízásából vidékünk fejlesztésének egyik motorjai maradhassunk.

Az újra átgondolt stratégiánk az eddig megszokottól formailag és tartamilag is jelentősen eltér; szerkesztésében a világos és áttekinthető elemekre bontásra törekedtünk. Munkánk cseppet sem volt könnyű, hiszen mind a 12 településünkről számos projektötletet kaptunk, azokat elemeire bontva dolgoztuk fel. A részletes elemzői munka megkövetelte a rendszerszemlélet folyamatos készenlétét minden munkatárstól, hiszen a célok/intézkedések/célterületek rendszere csak egy átgondolt és szerkezetileg alulról felépült eljárással volt követhető.

A HVS szerkesztése alapvetően a tervezői csoportunk szellemi alkotása. Rajtuk kívül érdemi segítséget kaptunk több helybéli szereplőtől és szervezettől, akiktől többször tanácsot kértünk. Az Irányító Hatóság és a Kifizető Ügynökség munkatársaitól több ízben érdemi válaszokat kaptunk a kérdéseinkre, amit köszönünk.

A tartalmas munkánk végeztével reméljük, hogy ez a dokumentum valós alapja lesz mindkét általunk kezelt ÚMVP tengely intézkedései helyi megvalósulásának.

A tervezői csoport nevében a Déli Napfény HACS vezetője

1.1 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia Jövőképe

Az Akciócsoport stratégiája alapvetően a helyi jellegzetességek és erősségek kiaknázására épül. A megfogalmazott céljaink és intézkedéseink egy hosszú távú és rendszer-jellegű fejlesztést tesznek lehetővé számunkra. Ebben elsősorban a saját erőforrásainkra építünk és kevésbé a változó környezetre, amely azonban mindenképpen erősen befolyásolja az elért eredményeinket.

A programozási ciklus végére jelentős **turisztikai vonzerővé való térséggé** kívánunk válni, amely a falusi vendéglátás erős bástyájává válik. Ennek egyik lendületét a lovas és tanyai turisztikai szolgáltatások fejlesztésében, valamint a tudás transzfer átadása érdekében bemutató gazdaságok kialakításában képzeljük el. 2013-ra kiterjedt és saját magát eltartani képes turisztikai szolgáltató rendszer bevezetése szintjére kerülünk. A fejlesztések hatására legalább 15%-os vendégéjszaka-szám növekedést kívánunk elérni.

A térségünk civil szervezetei és önkormányzati szervei közreműködésével kiterjedt **helyi örökségvédelmi** intézkedéseket támogatunk. A már jelenleg is működő és támogatott örökségvédelmi intézkedések hozzájárulnak a fentiekben részletezett turisztikai vonzerő fejlesztéséhez, de egyaránt értéket adnak a mi saját adottságaink kiaknázásához. Ezzel a civil és vállalkozói szféra közötti legjobb helyi kommunikáció és kapcsolat is elérhetővé válik. A 2013-ra elért intézkedéseink alapján elmondhatjuk majd, hogy helyi erőforrásokkal megóvtuk és helyreállítottuk az elődeink örökségét.

Az országos átlagban arányos **helyi életminőségünk fejlesztéséhez** a programozási időszak végére kiterjedt közbiztonsági rendszer kiépítése valósul meg. A települési rendezvényeknek jelentős a helyi identitáserősítő hatásuk, valamint közösségépítő hatást is erősítik, melyek egyébként a turisztikai vonzerőnk építésében is nagy szerepet játszanak. Sport több területen, a közösségépítésben, de legfőképp az egészség megőrzésében játszott szerepe révén járul hozzá az életminőség javításához.

A települési rendezvényeknek a helyi életminőség-fejlesztésben és közösségépítési céljának elérésében kiemelkedő szerepet szánunk. A hosszú távú eredmények 2013-ra a közösségi szerepvállalásban tetten érhetők lesznek.

A minőségi javulást nehéz egzakt módon mérni. Ebben nagy segítségünkre lehetnek a programozási ciklus végén azok a statisztikai adatok, amelyeket a településeink bocsátanak majd rendelkezésünkre. A 2013. évben több témacsoport köré statisztikai felmérést tervezünk készíteni, melyek az alábbiak:

- a közbiztonsági rendszer esetelemzése,
- a sportrendezvényeken részt vett lakosság számaránya,
- a közösségi rendezvényeken aktív résztvevőinek száma és mért szerepük.

A programozási ciklus végére a térségünkre jellemző mezőgazdasági termékek feldolgozottsági szintjének jelentős emelkedésére számítunk. A helyi termékek megjelenésének és marketingjének, az innovatív és energia hatékony megoldások biztosítása, valamint a bemutató gazdaságok létrehozása lehetővé teszi majd a **helyi vállalkozások** számára az **erőforrásaik jobb kihasználását**. A rájuk szabott vállalkozásfejlesztési célkitűzésekben rejlő lehetőségek kiaknázása 2013-ra a tőkeellátottságukat növeli majd, ezzel versenyképesebbé válnak a hazai piacon. A fejlesztések hatására a településink nagy részén a LEADER-polc valóságos piaci tér lesz.

Összességében a jövőképünk egy aktív szerepvállalási célt jelent; olyan stratégiát, amely nemcsak lehetőségeket mutat, hanem **megoldási javaslatokat** is hordoz. A térségi szereplőink aktív közreműködése nélkülözhetetlen számunkra, ezzel együtt a saját szerepünket hangsúlyozni szeretnénk, hogy továbbra is meghatározó szervezete maradjunk a helyi vidékfejlesztési átfogó rendszernek.

1.2 Főbb célkitűzések

A Déli Napfény LEADER Akciócsoport területén a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia 4 célkitűzés köré csoportosítható, melyek a következők:

Célkitűzések:			
A	B	C	D
Helyi életminőség megóvása, fejlesztése	Helyi örökség megőrzése	Helyi turizmus fejlesztése	Gazdasági környezet fejlesztése

1.3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának a célja

A HVS végrehajtása során elért eredmények, az országban, és a világban zajló társadalmi és gazdasági folyamatok szükségessé teszik a HVS rendszeres felülvizsgálatát. Ez kiterjedhet a főbb célokra, valamint az intézkedésekre.

A HVS időszakos felülvizsgálata, frissítése biztosítja, hogy a *Déli Napfény* LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett térség folyamatosan változó fejlesztési igényeit valóban tükröző *alapdokumentum* legyen. Továbbá hozzájárulhat a LEADER program 2007-2013 programozási időszakon átnyúló folytatásának megalapozásához is.

1.4 A HVS felülvizsgálat során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők

A HVS felülvizsgálatában való részvételt a honlapunkon és a települési koordinátoraink által hirdettük meg.

A 2013. évi LEADER tervezői csoport tagjait az egyesület elnöksége bízta meg a munkával. A 2013.03.04-i elnökségi ülés 1. napirendi pontja a LEADER 2013. tervezői csoport felállítása volt. Az elnökség a 3 szféra képviseleti mandátumának megtartása mellett összesen 15 tagot javasolt a tervezői csoportba. A 3/2013. (III. 4.)-i határozat alapján a Déli Napfény HACS tervezői csoportja 15 főből áll.

Az első tervezői csoport ülésre 2013.március 22-én került sor az egyesület székhelyén 13 fő jelent meg a munkaszervezet tagjait leszámítva. A tervezői csoport összetétele tükrözi az egyesület és döntéshozó szervezet összetételét, azaz a civil , a vállalkozói és a közszféra egyaránt azonos mértékben képviseltette magát.

Az első első tervezői csoport ülésen a *célkitűzések kialakítása* és azok elfogadása került napirendre. A tervezői csoport tagjai a következő ülésre való felkészülésről értekeztek. Valamennyien vállalták, hogy 2013.április 2. keddre a saját szférájukból és településükről begyűjtik a projektötleteket és azokat eljuttatják a munkaszervezet részére.

A 2013. április 2-án tartott tervezői csoport ülésre **73 projektötlet** érkezett meg. A tervezői csoport tagok a munkaszervezet által rendszerezett projektötletek összefoglalója alapján javasolták az intézkedések rendszerének kialakítását.

A munkaszervezet több projektet nem LEADER-szerűnek ítélt, több esetén pedig átdolgozást javasolt.

A 2013. április 10-i harmadik tervezői csoport ülésen a tagok már kész intézkedési tervet és HVS -t fogadtak el.

Az ülést követő közgyűlésen az egyesületi tagok megismerték a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia 2013. évi javasolt módosításait, a javasolt intézkedési tervet, illetve az intézkedésekhez rendelt minimum és maximum támogatási összegeket.

Az egyes intézkedések támogatási kritériumainak elfogadása után a HVS 2013. évi módosítása lezárult.

1.5 A HVS felülvizsgálat során elfogadott módosítások

I.		Jövőkép												
II. CÉLKITŰZÉSEK	A	Helyi örökség megőrzése		Helyi életminőség megővérese, fejlesztése		Helyi turizmus fejlesztése					D			
	B	Helyi örökség megőrzése		Helyi életminőség megővérese, fejlesztése		Gazdasági környezet fejlesztése								
III. INTÉZKEDÉSEK LEADER Intézkedési TERV	A 1	Kulturális értékek megőrzése és megismertetése		Helyi civil és szabadidős szolgáltatások fejlesztése		Települési rendezvények, képzések és táborok támogatása		Helyi turizmus fejlesztése		D 1	D 2	D 3	D 4	D 5
										Rendezvény- és terméktér kialakítása	Bemutató gazdaságok támogatása	Helyi termékek szolgáltatások fejlesztése	A Déli Napfény LEADER Egyesület területén innovatív és energia hatékony megoldások támogatása	Települési média fejlesztése

2. Helyzetelemzés

2.1 A LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett terület ismertetése

TÁRSADALMI HELYZETKÉP

A települések között 10 község, 1 nagyközség (Algyő), továbbá 1 város (Sándorfalva) található. A több mint 50 ezer hektár területen elhelyezkedő települések két statisztikai kistérséghez tartoznak, a szegedihez 11, a mórahalmihoz pedig egy.

1. táblázat A települések főbb adatai

Település	Jogállás	Népesség (fő)	Terület (ha)	Kistérség
Algyő	nagyközség	5 251	7 577	Szegedi
Bordány	község	3 262	3 648	Mórhalom
Deszk	község	3 644	5 205	Szegedi
Dóc	község	765	4 943	Szegedi
Domaszék	község	4 974	5 215	Szegedi
Kübekháza	község	1 488	2 731	Szegedi
Röszke	község	3 176	3 663	Szegedi
Sándorfalva	város	7 953	5 577	Szegedi
Szatymaz	község	4 674	5 372	Szegedi
Tiszasziget	község	1 751	2 689	Szegedi
Újszentiván	Község	1 786	1 549	Szegedi
Zsombó	Község	3 552	2 689	Szegedi
Összesen	12 település	42 276	50	

Forrás: KSH, 2012. január 01.

A települések együttes **lakónépessége** 2009. év elején meghaladta a 42 ezer főt. Legnagyobb népességgel a városi rangú Sándorfalva rendelkezik, a legkevesebben pedig a Szegedtől legtávolabb eső Dócon élnek (1. táblázat).

A lakosságon belül jelentős a **külterületi**, tanyasi népesség, amelynek száma meghaladja a 9 ezer főt, aránya pedig 21%. Szatymazon és Domaszéken a népesség több mint 40%-a,

Bordányban és Zsombón több mint 30%-a külterületen él. Jelentősebb számú, a legutóbbi Népszámlálás alkalmával magát valamely nemzetiséghez tartozónak valló lakosság Deszken (117 fő szerb és 11 fő német), valamint Újszentivánon (44 fő szerb) él.

2000 és 2012 összehasonlításában elmondható, hogy a népesség száma összességében emelkedett. Míg Algyő, Dóc, Kübekháza és Röszke népessége csökkent, addig a többi település növekedett.

2. táblázat A települések népességének alakulása 2000-2012

Település	Népesség (fő) 2000	Népesség (fő) 2012	Népesség- növekedés/ csökkenés (fő)
Algyő	5323	5 251	-72
Bordány	3114	3 262	148
Deszk	3214	3 644	430
Dóc	822	765	-57
Domaszék	4072	4 974	902
Kübekháza	1607	1 488	-119
Röszke	3392	3 176	-216
Sándorfalva	7920	7 953	33
Szatymaz	4303	4 674	271
Tiszasziget	1734	1 751	17
Újszentiván	1547	1 786	239
Zsombó	3201	3 552	351
Összesen	40 249	42 085	1 927

A települések területe *Szeged városát öleli* körül és ez egyben szoros gazdasági kapcsolatot is eredményez a nagyvárossal, miután az aktív lakosság egy része ingázó munkaerőként ott dolgozik. A helyi közösségek természeti adottságai, társadalmi, gazdasági berendezkedése, kulturális hagyományai nagyfokú *hasonlóságot mutatnak*. A települések a *szegedi tanyai kapitányságból* alakultak ki, bár többüket a háború után Szegedhez csatolták, s később váltak közigazgatásilag önálló egységgé.

A településeken jelentős mértékű, kiterjedt, erős civil szféra működik, azonban jellemző, hogy gyakran alacsony az önálló forrásteremtési és pályázati tevékenység. Ehhez más intézmények (jellemzően a települési önkormányzat és/vagy a Teleház) nyújtanak szakmai és/vagy adminisztratív segítséget.

Átlagosan 3,75 kiemelten fontos civil szervezet van a 12 település átlagában.

GAZDASÁGI HELYZETKÉP

Az Eurostat 2008 adatai alapján a Dél-alföldi Régió az EU-27 államait összehasonlítva a 277 régióból a 256. helyen, az EU-27 átlagának 42,06%-án áll. A magyarországi régiók közül ezzel Észak-Magyarországot, illetve Észak-Alföldet *előzi meg*. Amennyiben magyar régiók átlagához viszonyítjuk a Dél-alföldi Régiót alig éri el annak 66%-át. Ami a helyzetet tekintetben súlyosbítja, hogy a 1990-es évek közepén a régió még a magyar átlag 83%-án és az európai átlag 40%-án állt, vagyis az 1995-től tartó EU-átlagot meghaladó gazdasági növekedés során egyrészt növekedett a különbség a legfejlettebb és a leszakadó régiók között, valamint nem sikerült zárkózni az európai átlaghoz sem.

A régió gazdaságától a vizsgált 12 település sem tudja függetleníteni magát, bár a szegedi kistérséghez tartozó települések nem tartoznak a leghátrányosabb helyzetű vagy hátrányos helyzetű települések sorába. A 311/2007 (XI. 17.) Korm. rendelet¹ szerint a mórhalmi kistérség az ország leghátrányosabb helyzetű kistérsége, közé sorolandó, így Bordány kedvezményezett település. Dóc a 204/2006 (XI. 30.) Korm. rendelet² értelmében társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott településnek minősül, eképp a hátrányos helyzetű kistérségekkel azonos elbánásban részesül. Pozitív befolyásoló tényező Szeged, mint központi szerepkörű, ún. pólusváros közelsége, akár a piac keresleti, akár kínálati oldalát tekintve. A települések társadalmi-gazdasági élete szoros kapcsolatban áll Szeged városával, attól nem elválasztható.

A *közösségi közlekedési* lehetőségekre is elmondható a központosított felépítés. Közvetlen *vasúti* összeköttetés Szeged - Szatymaz, Szeged - Rösztke, Szeged - Deszk, Szeged - Algyő között létezik. Szegedről valamennyi település elérhető *autóbusszal*, a szűk keresztmetszetet az utazás napja és a napszak jelentheti a *turista* számára.

A térség településein fellelhető turisztikai lehetőségek kihasználatlanok. A turizmus térségünk jelenleg kevésbé kihasznált kitörési potenciálja. Ennek első lépcsője a

¹ 311/2007 (XI. 17.) kedvezményezett térségek besorolásáról

² 204/2006 (XI. 30.) Korm. rendelet a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott, illetve az országos átlagot jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékéről

szemléletformálás, a motiváció, valamint a képessé tétel a turizmus területén végzett tevékenységek, szolgáltatások indítására. A turisztikai potenciál növelése érdekében turisztikai célú rendezvények megvalósítása megoldást jelenthet.

A térség lakosságának jelentős hányada ma is mezőgazdasággal foglalkozik, jövedelme ezen tevékenységből származik. Kedvezőtlen a foglalkoztatási helyzet, kevés a mezőgazdaságon kívüli más munkalehetőség. Ugyanakkor hiányoznak a megtermelt mezőgazdasági termékek - gyümölcs, zöldség, biotermékek, méz, bor - közvetlen értékesítési helyei.

A **mezőgazdasági tevékenységek** közül jellemző a zöldség-, gyümölcs-, és szőlőtermelés, a szántóföldi zöldségtermesztés mellett a primőrzöldség termelés is megfelelő színvonalú a térségben, melyek növekvő tendenciát mutatnak. Néhány termék országos jelentőségű: a fűszerpaprika előállítása például meglehetősen régi hagyományokra tekint vissza, a rózsatermesztés szintén magas színvonalú és nemzetközi hírnévnek örvend.

TERMÉSZETI KÖRNYEZET

Az térséghez tartozó települések a szegedi tanyai kapitányságból alakultak ki, bár többüket a háború után Szegedhez csatolták. Jellegetesen tanyás alapú települések, a mai napig megőrizték e sajátosságukat, jelentős kulturális örökséget képviselnek. A települések aktív lakosságának egy része ingázó munkaerőként Szegeden dolgozik, bár ezek az emberek szívesen vállalnának munkát az otthonukhoz közelebb.

A térségre jellemző a „multikulturális sokszínűség”: a kézműves és népművészeti hagyományok, valamint a nemzetiségek jelenléte, magas aránya, nemzetiségi kultúrájuk magas színvonala.

A térség bővelkedik természeti és épített kulturális erőforrásokban, amely többek között utat nyit a turizmus fellendítésére, ha tekintetbe vesszük a gyógyászathoz jó alapot nyújtó termálvízkészletünket, a természetes felszíni vizek magas számát, a jelentős építészeti értéket képviselő épületeket, valamint kulturális emlékeket.

A térség **földrajzi adottságai** kedvezőnek minősíthetők, az ország napfényben egyik leggazdagabb vidéke. A terület alapvetően **síkvidéki**, a talajadottságok nagyon változatosak, megtalálható itt az alacsonyabb termőképességű homokvidék és a termékeny talajú Marosszög, amely a Tisza-Maros torkolattól az országhatárig terjed.

A térség *nagy folyói* – Tisza, Maros – igen ingadozó vízjárásúak, mindkettő erőteljesen szabályozott. A szegedi kistérség rétegvizekkel jól ellátott, a talajvízkészlet azonban a száraz klíma és a területhasznosítási változások, vízrendezések következtében helyenként – jellemzően a homokvidékeken – jelentősen csökkent. A térség bővelkedik természetes felszíni vizekben, valamint **termálvízkészlete** is jelentős. A mezőgazdálkodás térhódításával a hajdani nagy kiterjedésű lápok eltűntek, néhány maradványuk még itt-ott fellelhető.

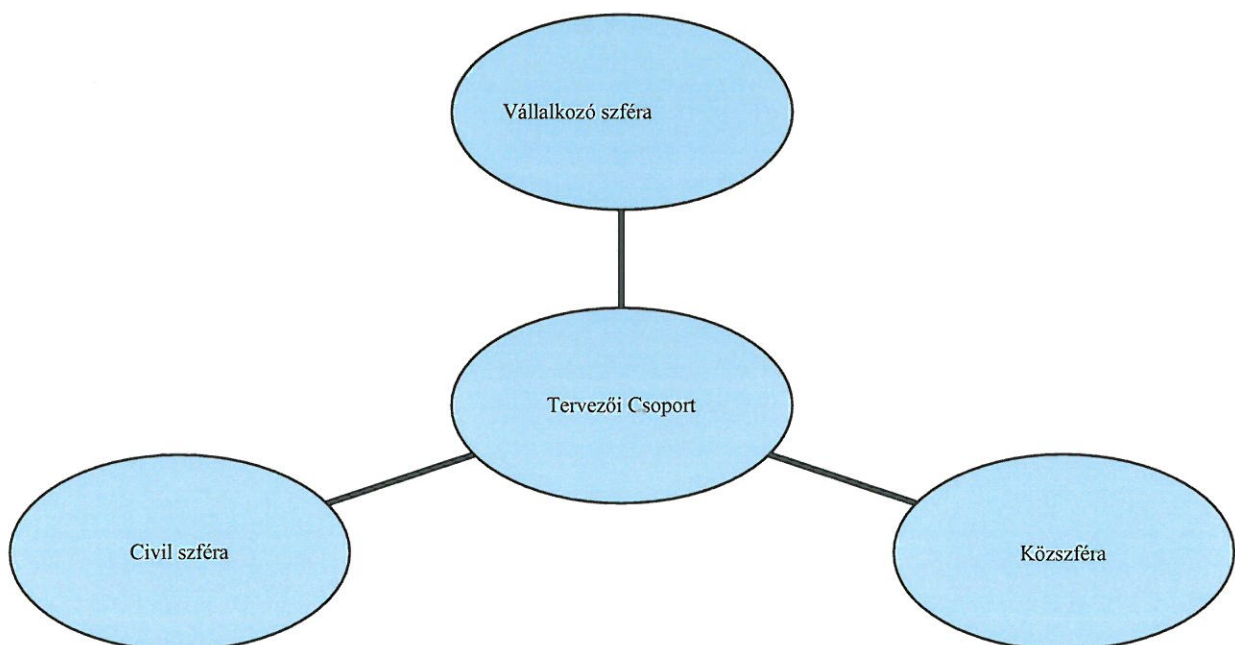
A térségben található *természetvédelmi oltalom* alatt álló terület a Kiskunsági Nemzeti Park Igazgatóságához tartozó Pusztaszeri Tájvédelmi Körzet, ahol a Fehér-tó helyezkedik el.

2.2 A LEADER Helyi Akciócsoport és a helyi partnerség

A Leader vidékfejlesztési közösséget **46 tagból** álló Déli Napfény LEADER Egyesület működteti. Tagjai 12 önkormányzat képviselője, 20 civil szervezet képviselője és 14 vállalkozó. Legfőbb döntéshozó grémiuma 11 főből áll. A 12 önkormányzat 4 főt, a 20 civil szervezet 4 főt, a 14 vállalkozó összesen 3 főt delegál a döntéshozó grémiumba. Az egyesület közgyűlése választja az elnököt. Az egyesületet 3-tagú, minden szektort képviselő Felügyelő Bizottság felügyeli.

Az egyesület felépítéséből és általában a stratégia-alkotási munkából látható, hogy a tervezők és tagok megvalósítják a **LEADER**-szerű működés feltételeit: a tervezett fejlesztések és a megvalósítandó feladatok több szektorban, integrált stratégiák alkalmazásával, a helyi gazdasági potenciál hasznosításával, az **alulról jövő** kezdeményezések felkarolásával, a helyi lakosság bevonásával, a helyi partnerség erősítésével jöttek létre. Látható tehát, hogy a projektgenerálási szakaszban, a tervezés során megvalósult együttműködés feltételei fennállnak a megvalósítás szakaszában, a végrehajtás során is.

A felülvizsgálat során a tervezői csoport kiválasztásánál nagy figyelmet fordítottunk arra, hogy a **tervezői csoport** tagjai mind a **három szféra** - civil, vállalkozói és közsféra - szereplői közül kerüljenek ki. Továbbá törekedtünk arra, hogy tervezési területünk szinte minden település legyen képviselve egy tervezői csoport tag által, így átfogó képet kapunk mind a településeinkről és azok igényeiről, mind pedig az egyes szférákban tevékenykedők igényeiről.

2.3 A LEADER megvalósítás során elért eredmények áttekintése

Az alábbiakban a jelenlegi HVS szerkezetét áttekintve az aktuális célkitűzések alapján értékeljük az előző HVS intézkedéseinek eredményeit.

A. Helyi örökség megőrzése

„*Szellemi és tárgyi értékeink* megőrzése, helytörténeti gyűjtemények, tájházak kialakítása, meglévők fejlesztése, helyileg vagy országosan nem védett épületben belső infrastrukturális átalakítások támogatása, eszközbeszerzés” intézkedésben a HVS megvalósítása során kitűzött cél volt, hogy 2013-ig a térségben minden településen legyen *tájház* vagy helytörténeti gyűjtemény, melyeket túraútvonalakhoz rendelhetünk, ezzel is erősítve a térségi kohéziót. Új civil szervezetek alakulnak meg, akik önkéntes és nonprofit alapokon működnek és fenntartják a hagyományokat.

Az intézkedés eddigi hatására *hat településen* felújításra került vagy kialakításra kerülnek tájházak, valamint tradicionális eszközök. Szükséges továbbá forrást csoportosítani ezen intézkedésre a további felmerült projektigények kiszolgálására (pl. falukemence kialakítás, szobrok építése, helytörténeti gyűjtemény).

B. A helyi életminőség megóvása, fejlesztése

„Az *aktív szabadidős programok* ösztönzése érdekében kis léptékű infrastrukturális fejlesztés szükséges, például meglévő játszóterek átalakítása, szabadidős és pihenőparkok kialakítása, sport és szabadidős szolgáltatások bővítése, valamint a lakosság szabadidő hasznos eltöltésének elősegítése érdekében sportcélú létesítmények kialakítása pl. kosárlabdapálya, sportpálya, meglévők fejlesztése, sporteszközök beszerzése” intézkedésben a HVS megvalósítása során kitűzött cél volt, hogy a térségben minimum 3 új, a szabványoknak megfelelő játszótér épüljön. A *sportolásra* alkalmas helyek megújuljanak, új eszközök kerüljenek beszerzésre, valamint több a lakosság szabadidő eltöltésében fontos közösségi program kerüljön megrendezésre, amelynek a hely- és eszközszükséglete biztosított legyen. Az intézkedés hatására 3, a szabványoknak megfelelő *játszótér* épült, valamint a tervezési területen 9 *sportcélú* támogatott kérelem beruházása fog *megvalósulni*. A továbbiakban szükséges ösztönözni a sportcélú *beruházásokat*, mivel a sport egyes területei különböző formában, de jelentős mértékben hozzájárulnak az emberek életminőségének javításához, fontos szerepet játszanak a

magyarokat érintő túlsúlyból eredő betegségek megelőzésében, így egészségmegőrzés szempontjából is szükséges támogatni ezen célú beruházásokat.

„*Civil* szolgáltató központok infrastrukturális fejlesztésének elősegítése (ingatlan felújítása, kisléptékű infrastruktúra fejlesztés és eszközbeszerzés)” intézkedésben a HVS megvalósítása során kitűzött cél volt, hogy minimum **2 új civil szolgáltató központ** kerüljön kialakításra, felújításra, amely a 21. századi elvárásoknak megfelel. Új munkahelyek teremtésével biztosítva legyen a központ működése. Az intézkedés hatására összesen **9 civil szolgáltató központ fejlesztésére** irányuló támogatott kérelem beruházása valósul meg. Az intézkedés végrehajtásának tapasztalatai alapján szükséges még forrást csoportosítani ezen intézkedésre, hogy a tervezési területünk összes településén létesülhessen civil szolgáltató központ, mely intézmények segítik a helyben élők mindennapjait.

C. Helyi turizmus fejlesztése

„A vendégfogadás feltételeinek javítása. A meglévő szálláshelyek kapacitás bővítése, minőségi fejlesztése és a szálláshelyeken kínált szolgáltatások körének bővítése, valamint új, magasabb kategóriájú szálláshelyek létesítése a hátrányos helyzetű településeinken.” intézkedésben a HVS megvalósítása során kitűzött cél volt, hogy a „településeken összességében a fejlesztés eredményeképpen **30 új szálláshely** kerüljön kialakításra, új szolgáltatások jelenjenek meg a településeken. A szolgáltatások színvonalát és turisztikai hatását a településeken eltöltött vendégéjszakák számában mérhetjük, mely a projekt lezárását követő második évben megkétszereződik majd. Az intézkedés eredményeképpen (ÚMVP III. tengely) **13 új munkahely jött létre**, valamint 9 négy napraforgós minősítésnek megfelelő szálláshely. Az intézkedés végrehajtásának tapasztalatai alapján **szükség** mutatkozik a térségben található **turisztikai** attrakciók **támogatására** (pl. használaton kívüli malom turisztikai célú bemutatása).

„Különböző környezetvédelmi akciókkal pl. illegális hulladéklerakók felszámolásával, megszüntetésével a lakosság környezettudatos magatartásának ösztönzése, térségi szintű **környezetvédelmi akciók** szervezése.” intézkedésben a HVS megvalósítása során kitűzött cél volt, hogy évenként két alkalommal kerüljenek megrendezésre térségi szintű települési akciók, a lakosság körében erősödjön a környezettudatos szemlélet, megszűnjenek az illegális hulladéklerakók. Az intézkedésnek köszönhetően 11 kérelem

kapott támogatási határozatot. A már megvalósult rendezvényeken megkezdődött a lakosság környezettudatos szemléletformálása.

„Nyári *táborok*ban szervezett programok megvalósítása, települési, térségi szintű tematikus programok, *rendezvények* támogatása volt a cél. pl. ÉLETMÓD tábor” intézkedésben a HVS első körös LEADER kiírás megvalósítása során kitűzött cél volt minimum 4 tábor megszervezése a gyermek és ifjúsági korosztály számára, illetve további 4 települési és/vagy térségi szintű program megrendezése. Az intézkedésnek köszönhetően 10 kérelem kapott támogatást a fenti programok megvalósítására. A továbbiakban szükséges forrást csoportosítani ezen intézkedésre a felmerült igények kielégítésére (pl. Hittantábor, multikulturális rendezvény)

D. Gazdasági környezet fejlesztése

„Az akciócsoport tervezési területén működő üzletekben *helyi termékek forgalmazásához illő termék-tér* kialakítása és a kialakított terméktér népszerűsítéséhez kapcsolódó marketing tevékenység” célterületben a HVS megvalósítása során kitűzött cél volt, hogy minden településen, 1-1 helyszínen kialakításra kerüljön a helyi termékek tárolására, árusítására alkalmas "LEADER polc". A fenti célkitűzésből jelenleg egy projekt sem valósult meg, aminek legfőbb oka, hogy csak Sándorfalvára tudtuk desztinálni ezt a célterületet, mivel a többi település 5000 fő alatti, így a III. tengely mikro-vállalkozások fejlesztése célterületben is pályázható minisztériumi álláspont szerint, így a LEADER-ben a többi település nem pályázhatott erre a célterületre.

A „*Mezőgazdasági vállalkozások* szolgáltatásainak korszerűsítése” intézkedésben a HVS megvalósítása során kitűzött cél volt, hogy a mezőgazdasági vállalkozások szolgáltatásainak minősége javuljon, új szolgáltatások jöjjenek létre. Növekedjen a helyi identitás, melyet az ott élő és helyben értéket előállító vállalkozók generálnak. A helyi vállalkozások kötődése a saját területükhöz a velük kapcsolatban álló lakók érdeke is lesz, ezzel nő a terület népességmegtartó ereje. Az első körös LEADER kiírásban egy kérelem érkezett be ezen célterületre, a második körben több, érdemi pályázat kapott támogatási határozatot. A későbbiekben növelni szükséges ezen célterület tekintetében a maximális projektméretet, valamint nagy probléma, hogy a kifizetési kérelem benyújtásáig vállalkozóvá kell válnia a kérelmezőnek, így az őstermelő ügyfél nem valósíthatja a beruházását a fenti kritériumok teljesülése nélkül.

2.4 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia felülvizsgálatának indokoltsága

A HVS végrehajtása során elért eredmények, az országban, és a világban zajló társadalmi és gazdasági folyamatok szükségessé teszik a **HVS** rendszeres **felülvizsgálatát**. Ez kiterjedhet a főbb célokra, valamint az intézkedésekre.

Jelen pillanatban a 2007-2013 –as ciklus végére érkezve a felülvizsgálat kiemelt fontosságúvá vált.

A HVS időszakos felülvizsgálata, frissítése biztosítja, hogy az, az adott LEADER Helyi Akciócsoport által lefedett térség folyamatosan változó fejlesztési igényeit valóban tükröző alapidokumentum legyen. Továbbá hozzájárulhat a LEADER program 2007-2013 programozási időszakon átnyúló folytatásának megalapozásához is.

2.5 SWOT elemzés

<i>Erősségek</i>	<i>Gyengeségek</i>
A megfelelő mezőgazdasági adottságoknak köszönhetően, változatos zöldség (szántóföldi és primőr), gyümölcs és szőlőtermesztés jellemző. Néhány termék országos jelentőségű, pl. fűszerpaprika, őszibarack, paprika, paradicsom.	A mezőgazdaság tekintetében hiányoznak a korszerű feldolgozás feltételei, amelyekkel a nagyobb hozzáadott értékű tevékenységeket is a térségben lehetne tartani.
Viszonylag fejlett a térség közútjainak hálózata és jó a települések megközelíthetősége (néhány település az autópályáról is közvetlenül elérhető).	A mezőgazdasági vállalkozások termelési, illetve értékesítési szintű összefogásának hiánya.
Sok helyi termelő/termék, őstermelő, kisvállalat tevékenykedik a térségben.	A térségi őstermelők, kistermelők és kisvállalkozások termékei piacra jutása egyre nehezebb részben a termesztési/termelési eszközök korszerűtlensége miatt.
Viszonylag magas a térség gazdasági aktivitása.	Alacsony tőkeellátottság jellemző a térség vállalkozásaira, amely a helyi termékek piacra jutását is akadályozza.
Az aktív civil szervezeti bázis segíti a KKV-k fejlődését is.	A Szeged központúság a különböző gazdasági tevékenységek tekintetben is érvényesül

A helyi önkormányzatok nagy része adózási kedvezményekkel és kedvező infrastrukturális feltételek biztosításával igyekszik a térségbe vonzani a vállalkozásokat.	Alacsony az együttműködés hajlandóság az azonos tevékenységet végző KKV-k között, illetve erős rivalizálás
Jelentős a természeti látványosságok (helyi és országos védeltséget élvező természetvédelmi területek) és a rekreációra alkalmas területek aránya.	A térség települései Szeged körül helyezkednek el és a különböző szolgáltatások elmaradottak vagy nem működnek. A térségben található kistelepülések, kulturális és szabadidős programok tekintetében is nagyon Szegedhez kötődnek.
A térségre a változatos, táji megjelenés jellemző (vizes és száraz területek váltakozása).	Kevés nemzetközi vonzerővel is rendelkező attrakció található a térségben.
A térségben számos természeti és kulturális érték található.	Sajátos, egységes turisztikai jelleg és arculat hiánya.
Élénkülő falusi turizmus: Kiterjedt tanyavilág. Számos településen megtalálhatók a helyi népművészet művelői, kézművesek, falusi vendéglátóhelyek. Sokszínű szellemi és tárgyi kultúra.	Az idegenforgalom szempontjából meghatározó kereskedelmi, falusi és agroturisztikai szálláshelyek, vendéglátóhelyek száma a térségben nem elégítik ki az igényeket.
A területen nagy szerepet képviselnek a hungarikumok. pl. röszei paprika, deszki rózsa	Értékesítésük egyre nehezebb a konkurencia egyre nagyobb.
Sokszínű turisztikai szempontból meghatározó programok, rendezvények: pl. Szatymazi Őszibarack Fesztivál, Domaszéki Sárgarépa Fesztivál, Kübekházi Operettfalu, stb.	Kevés a turisztikai lehetőségekhez kapcsolódó, kísérő szolgáltatás a térségben. (Pl. kerékpárútvonalak mentén kerékpárkölcsonzók).
Élénk önszerveződés, aktív civil szervezetek.	Nincs minden településen kiépített civil szolgáltató tér, és a civilek egymástól függetlenül végzik tevékenységüket.
Lehetőségek	Veszélyek
További pályázati források bevonása a vállalkozások fejlesztésébe és tevékenységük bővítésébe.	A gazdasági világválság okozta kereslet-visszaesés fokozottan érinti a térség vállalkozásait.
A közös, összehangolt fejlesztések eredményeképp kialakuló szinergikus hatások megteremtik a feltételeit, hogy a turizmus egy stabil bevételi forrás legyen a térség lakói számára.	Együttműködés hiányában, illetve az erős rivalizálás miatt nem fejlődik a térség turizmusa.
Egy összehangolt falusi és aktív turizmusra épülő programcsomag tökéletes kiegészítése lehet a Szegedre látogató vendégek programjának.	Nem sikerül a településeket bekapcsolni a régió turizmusába és saját „akciócsoport-szintű” turisztikai kínálatot teremteni.

A térség lakosságának alternatív és kiegészítő jövedelemteremtési lehetőségei nyílnak meg.	Az vállalkozások innovatív megoldás keresése forráshiány miatt meghiúsul vagy foghéjas marad.
--	---

3 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia

3.1 Helyi Vidékfejlesztési Stratégia jövőképe

Az Akciócsoport tervezési területére jellemző az országos átlagot meghaladó mértékű **mezőgazdasági tevékenység**, amely nagyrészt a kiváló természeti adottságoknak – jó minőségű föld, magas napsütés órák száma, agrár kultúra magas foka – köszönhető, Néhány termék országos jelentőségű, pl. fűszerpaprika, őszi barack, paprika, paradicsom. Ennek ellenére a mezőgazdasági termelésre épülő feldolgozó tevékenység kismértékben van jelen, ez jelenthet a jövőben egyfajta fejlesztési lehetőséget a szektor számára. 2013-ra a **mezőgazdasági vállalkozások támogatásával** és a térség szempontjából innovatív és energia hatékony megoldások segítségével javul a kiváló természeti adottságok kihasználása, valamint a feldolgozó tevékenység mértéke. A tudástranszfer átadása érdekében igény mutatkozik a térségben a bemutató gazdaságok létrehozására.

Az Akciócsoport által érintett településeken meghatározóan a **mikrovállalkozások**, vagyis a 0 és 9 fő közötti foglalkoztatotti létszámmal működő cégek dominálnak. A térség vállalkozásai közül 637 db, azaz az összes **több mint 88%-a** mikrovállalkozás. Ennek tükrében látható, viszonylag magas a térség gazdasági aktivitása, alacsony tőkeellátottság jellemző a térség vállalkozásaira. 2013-ra a mikrovállalkozások támogatásával megfelelő tőkeellátottság biztosítottá válik.

Jelentős a **természeti látványosságok** (helyi és országos védeltséget élvező természetvédelmi területek) és a rekreációra alkalmas területek aránya. 2013-ra egy összehangolt falusi és aktív turizmusra épülő programcsomag összehangolásával tökéletes kiegészítése lesz az ide látogató vendégek programjának.

Élénkülő falusi turizmus, kiterjedt tanyavilág. Számos településen megtalálhatók a helyi népművészet művelői, kézművesek, falusi vendéglátóhelyek. Sokszínű szellemi és tárgyi

A települési rendezvényeknek jelentős a helyi identitáserősítő hatásuk, valamint közösségépítő hatást is erősítik. 2013-ra a rendezvények támogatásával sokszínű turisztikai szempontból meghatározó programok, rendezvények színesítik és erősítik a helyi közösséget:

2013-ra a településeink többségében megújulnak a *sportlétesítmények*, új eszközök beszerzésére kerül sor mivel a sport több területen, a közösségépítésben, de legfőképp az egészség megőrzésében játszott szerepe révén járul hozzá az életminőség javításához. Jelenleg a sport alulreprezentált ágazatnak számít a vidékfejlesztésben, azonban a sport egyes területei különböző formában, de jelentős mértékben hozzájárulnak az emberek életminőségének javításához. Továbbiakban szükséges ösztönözni a sportcélú beruházásokat, mivel a sport egyes területei különböző formában, de jelentős mértékben hozzájárulnak az emberek *életminőségének javításához*, fontos szerepet játszanak a magyarokat érintő túlsúlyból eredő betegségek megelőzésében, így egészségmegőrzés szempontjából is szükséges támogatni ezen célú beruházásokat.

3.2. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia fő célkitűzései

Célkitűzések:			
A	B	C	D
Helyi életminőség megóvása, fejlesztése	Helyi örökség megőrzése	Helyi turizmus fejlesztése	Gazdasági környezet fejlesztése

A fő célkitűzések magyarázata:

A. Helyi életminőség megóvása, fejlesztése

A célkitűzés a helyi civil és szabadidős szolgáltatások fejlesztésére irányul.

B. Helyi örökség megőrzése

A célkitűzés a kulturális értékek megőrzése és megismertése céljából jött létre.

C. Helyi turizmus fejlesztése

A célkitűzés a települési rendezvények , táborok és képzések támogatása valamint a helyi turizmus fejlesztése céljából került meghatározásra.

D. Gazdasági környezet fejlesztése

A célkitűzés a helyi termékek és szolgáltatások fejlesztése, a bemutató gazdaságok valamint az innovatív és enegiahatékony megoldások támogatására; a települési média fejlesztése és a rendezvény és terméktér kialakítása céljából jött létre.

3.2 Helyi Vidékfejlesztési Stratégia intézkedései

Célkitűzések				
A	B	C	D	
Helyi örökség megőrzése	Helyi életminőség megóvása, fejlesztése	Helyi turizmus fejlesztése	Gazdasági környezet fejlesztése	
Intézkedések				
A 1	B 1	C 1	C 2	D 1
Kulturális értékek megőrzése és megismertetése	Helyi civil és szabadidős szolgálatások fejlesztése	Települési rendezvények, képzések és táborok támogatása	Helyi turizmus fejlesztése	Rendezvény- és terméktér kialakítása
			D 2	D 3
			Bemutató gazdaságok támogatása	Helyi termékek szolgálatások fejlesztése
				D 4
				A Déli Napfény LEADER Egyesület területén innovatív és energia hatékony megoldások támogatása
				D 5
				Települési média támogatása

3.3. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia intézkedései

HPME megnevezése: *Kulturális értékek megőrzése és megismertetése*

A HPME ÚMVP LEADER jogcímehez rendelése: Életminőség javító (413)

HPME-hez rendelt forrás: Ft.

HPME HVS célkitűzéséhez rendelése: Helyi örökség megőrzése

HPME kódolása: A1

Helyzet: Vidéki térségeink gazdag kulturális örökségének megőrzése kiemelkedő fontosságú a vidéki települések megújítása, fejlesztése szempontjából, mert helyi, térségi vagy nemzeti jelentőségű történeti és kulturális értéket képviselnek. A térségre a sokszínű és gazdag szellemi és tárgyi kultúra jellemző.

Probléma: A gazdag szellemi és tárgyi kultúra feltárása, feldolgozottsága, számbavétele, hozzáférhetősége hiányos, ill. egyenlőtlen. Vannak olyan települések, ahol megtalálható, de több településen jelenleg is hiányzik.

A helyi népművészeti, néprajzi, kézműves, építészeti és kulturális értékek, örökségek bemutatásának lehetősége, a saját előállítású népművészeti és kézműves termékek bemutatásának eshetősége is kevés.

Megoldás: A helyi népművészeti, néprajzi, kézműves, épített és kulturális értékek, örökségek bemutatásának elősegítése, a saját előállítású népművészeti és kézműves termékek bemutatásának elősegítése, hagyományos berendezések építése, felújítása pl. kemence.

Eredmény: 2015-ig a térségben több településen lesz tájház vagy helytörténeti gyűjtemény, melyeket túraútvonalakhoz is rendelhetünk, ezzel is erősítve a térségi kohéziót, több a térség településeinek kulturális értéket képviselő eszközei építményei felújításra kerülnek és újak alkotási is megvalósul. Új civil szervezetek alakulnak meg, akik önkéntes és nonprofit alapokon működnek és fenntartják a hagyományokat. A helyi népművészeti, néprajzi, kézműves, építészeti és kulturális értékek, örökségek bemutatásával, a saját előállítású népművészeti és kézműves termékek bemutatásával erősítik a lakosságban az identitástudatot és összefogást.

Települések: Algyó, Bordány, Deszk, Dóc, Domaszék, Kübekháza, Röske, Sándorfalva, Szatymaz, Tiszasziget, Újszentiván, Zsombó.

HPME megnevezése: *Helyi civil és szabadidős szolgáltatások fejlesztése*

A HPME ÚMVP LEADER jogcíméhez rendelése: Életminőség javító (413)

HPME-hez rendelt forrás: Ft.

HPME HVS célkitűzéséhez rendelése: Helyi életminőség megóvása, fejlesztése

HPME kódolása: B 1

Helyzet: Civil szervezetek: A térségben jól működő, aktív civil szervezetek tevékenykednek településük és céljaik érdekében. A civil szervezetek működési feltételei hiányosak. Lehetőségként kell tekinteni, hogy a térség minden településén működjenek azonos céllal tevékenykedő civil szervezetek, akik egymás munkáját, programjait erősíthetik.

Sport és szabadidő: Az egészséges életmóddal járó kultúra és testmozgás háttérbe szorult. A kulturális programok mellett a szervezett és egyéni, kötetlen sportolási és szabadidős tevékenységek lehetőségének biztosításhoz szükséges közösségi szinten hozzáférhető eszközök és helyszínek korlátozottak, vagy a szabadidő eltöltésére alkalmas épületek leromlott állapotúak.

Probléma: Civil szervezetek: Nincs - vagy hiányos - kiépített civil szolgáltató tér, mely a civil szervezetek működését, tevékenységeit fogja össze. A civil szervezetek elszigetelten egymástól függetlenül végzik munkájukat.

Sport: Az aktív testmozgás hiánya hatással van a lakosság egészségi állapotára. Kiváltképpen a fiatalabb korosztály számára jelent komoly problémát a szabadidő testi és szellemi fejlődésük szempontjából hasznos eltöltésének hiánya.

Megoldás:

Civil szervezetek: Civil szolgáltató központok infrastrukturális fejlesztésének elősegítése (ingatlan felújítása, kisléptékű infrastruktúra-fejlesztés és eszközbeszerzés)

Sport és szabadidő: A lakosság szabadidő hasznos eltöltésének elősegítése érdekében sportcélú és szabadidős létesítmények kialakítása, meglévők fejlesztése, sport- és szabadidős eszközök beszerzése.

Eredmény:

Civil szervezetek: Fejlett civil szolgáltató központok alakulnak ki, új szolgáltatások jelennek meg a településeken pl. pályázati tanácsadás.

Sport: Több a lakosság szabadidő eltöltésében fontos közösségi program, amelynek a hely- és eszközszükséglete biztosított.

Települések: Algyő, Bordány, Deszk, Dóc, Domaszék, Kübekháza, Röske, Sándorfalva, Szatymaz, Tiszasziget, Újszentiván, Zsombó.

HPME megnevezése: *Települési rendezvények, képzések és táborok támogatása*

ÚMVP intézkedés: Életminőség javító (413)

HPME-hez rendelt forrás: Ft.

HVS célkitűzés: Helyi turizmus fejlesztése

HVS célkitűzés: C1

Helyzet: A térségben található kistelepülések kulturális és szabadidős programok tekintetében is nagyon Szegedhez kötődnek. Ugyanakkor a falvakban vannak olyan kihasználatlan erőforrások, melyek hasznosításával színesíteni lehetne a helyi szervezésben megvalósuló program kínálatot, a helyi értékek megóvását, amely erősítené a helyi identitástudatot és hozzájárulna a települések népességmegtartó erejéhez. Több településen évről évre megrendezésre kerülnek helyi és országos jelentőségű rendezvények.

Probléma: A térség kistelepülésein kevés a szabadidős program, nyári tábor, tematikus rendezvény. A meglévő a települések életében jelentős - néhány esetben országos jelentőségű - rendezvények lebonyolítása a rendelkezésre álló források szűkössége miatt némely rendezvények nem kerülnek megrendezésre. Kevés a helyi kulturális értékek megóvására és átörökítésére irányuló képzés. Kevés - főként a gyermek és ifjúsági korosztály számára szervezett - szabadidős program, nyári tábor. Így ezen korosztályok a szabadidejüket nem tudják helyben hasznosan és felnőtt felügyelet mellett eltölteni. Ez a szülőkre többlet energiákat (szervezés, utaztatás) és költségeket ró.

Megoldás: Táborokban szervezett programok megvalósítása. Települési, térségi szintű tematikus programok, helyi identitástudatot erősítő rendezvények, képzések támogatása.

Eredmény: 1 képzés és legalább 1 települési és/vagy térségi szintű rendezvény megrendezésre kerül.

Települések: Algyő, Bordány, Deszk, Dóc, Domaszék, Kübekháza, Rőszke, Sándorfalva, Szatymaz, Tiszasziget, Újszentiván, Zsombó.

HPME megnevezése: *Helyi turizmus fejlesztése*

ÚMVP intézkedés: Versenyképesség (411)

HPME-hez rendelt forrás: Ft.

HVS célkitűzés: Helyi turizmus fejlesztése

HVS célkitűzés: C2

Helyzet: Az idegenforgalom szempontjából meghatározó kereskedelmi, falusi és agroturisztikai szálláshelyek, vendéglátóhelyek száma a térségben nem elégítik ki az igényeket. Szinte minden település rendelkezik kisebb-nagyobb érdeklődésre számot tartó turisztikai attrakcióval, (Őszibarack Fesztivál Szatymazon, Töltött káposztafőző verseny Röszkén, Sárgarépa Fesztivál Domaszéken, Paprika Park Röszkén, Szerb Néprajzi gyűjtemény Deszken, stb.) melyhez Szeged turisztikai kínálata további lehetőséget nyújt. Az érintett térség gazdag természeti adottságokkal rendelkezik, pl. a Tisza és a Maros közelsége, mellette jelentős történelmi, magyar és nemzetiségi kulturális múlttal és ősi hagyományokkal, népművészeti kultúrával rendelkeznek a települések. A szálláshelyek és turisztikai szolgáltatások kialakítása a vidék népességmegtartó szerepének növelése mellett alternatív jövedelemszerzési forrás. Igény mutatkozik a sportoláshoz, túrázáshoz köthető turisztikai szolgáltatásokra

Probléma: A helyi szálláshelyek fejlesztése a térség szempontjából jelentős turisztikai potenciált rejt magában. Probléma, hogy a szálláshelyek és a turisztikai szolgáltatások száma kevés, a falusi vendégasztal szolgáltatások végzéséhez szükséges feltételek hiányoznak. A szolgáltatások alapját megteremti, hogy a települések gazdag természeti, kulturális hagyományokkal rendelkeznek.

Megoldás: A meglévő szálláshelyek és turisztikai szolgáltatások bővítése, fejlesztése és a szálláshelyeken kínált szolgáltatások körének bővítése, valamint új szálláshelyek létesítése. A falusi vendégasztal infrastrukturális fejlesztése.

Eredmény: Új szálláshelyek és turisztikai szolgáltatások jönnek létre. Alternatív jövedelemszerzési források feltételei megteremtődnek.

Települések: Algyő, Bordány, Deszk, Dóc, Domaszék, Kübekháza, Röske, Sándorfalva, Szatymaz, Tiszasziget, Újszentiván, Zombó.

HPME megnevezése: *Rendezvény- és terméktér kialakítása*

A HPME ÚMVP LEADER jogcíméhez rendelése: Életminőség javító (413)

HPME-hez rendelt forrás: Ft.

HPME HVS célkitűzéséhez rendelése: Gazdasági környezet fejlesztése

HPME kódolása: „D 1”

Helyzet: Számos településen megtalálhatók a helyi népművészet művelői, kézművesek, helyi termelők, falusi vendéglátóhelyekből profitáló vállalkozások

Probléma: A településeken kevés tér található arra, hogy bemutathassák a helyi tárgyi és szellemi örökséget, a helyben előállított termékeket, az alkotók ritkán találkoznak a szükséglettel.

Számos településen nincs rendezvénytér ahol a közösségi élet élénkítése mellett a település lakói, valamint a településre látogatók megismerhetnék a helyben előállított termékeket.

Gondot okoz, hogy az agroturisztikai szolgáltatások folytatásához nincsenek meg a jogszabályban rögzített feltételek. Nincsenek kiépített bemutató helyek, kézműves tevékenységeket bemutató műhelyek.

Megoldás: Rendezvény- és termékterek létrehozása, ahol a közösségi élet élénkítése mellett fellelhetőek és megismerhetőek lesznek a helyi és kézműves termékek. A falusi élethez, környezethez és munkakultúrához kapcsolódó tevékenységet bemutató helyek kialakítása. A falusi turizmus fejlesztése céljából megoldást jelent a helyi gazdálkodási módok, termelési szokások bemutatása valamint a falusi vendégasztal szolgáltatások végzéséhez szükséges feltételek kialakítása.

Ösztönözni kívánjuk és segítjük a helyi értékesítésre irányuló kezdeményezéseket, az ezeket elindító helyi együttműködések, a helyi értékesítést magában foglaló kezdeményezéseket.

Eredmény: A fejlesztés eredményeként lehetővé válhat a kistérség lakosságának az alternatív és kiegészítő jövedelemszerzési lehetőség bővítése valamint fontosak a helyi rendezvényterek, vásárok, pavilonos értékesítés lehetőségének biztosítása, a helyi termék védjegyrendszerek bevezetése, a helyi termékekkel kapcsolatos szemléletformálás.

Települések: Algyő, Bordány, Deszk, Dóc, Domaszék, Kübekháza, Röske, Sándorfalva, Szatymaz, Tizzasziget, Újszentiván, Zsombó.

HPME megnevezése: *Bemutató gazdaságok támogatása*

A HPME ÚMVP LEADER jogcímehez rendelése: *versenyképesség (411)*

HPME-hez rendelt forrás:

HVS célkitűzés: Gazdasági környezet fejlesztése

HVS célkitűzés: D 2

Helyzet: A kistérség lakosságának jelentős hányada ma is mezőgazdasággal foglalkozik, jövedelme e tevékenységből származik. Kedvezőtlen a foglalkoztatási helyzet, kevés a mezőgazdaságon kívüli más munkalehetőség. Ugyanakkor hiányoznak a megtermelt mezőgazdasági termékek – gyümölcs, zöldség, biotermékek, méz, bor - közvetlen értékesítési helyei. A térség gazdag népművészeti, néprajzi hagyományokkal, kulturális értékekkel és örökségekkel rendelkezik.

Probléma: Gondot okoz, hogy az agro- és egyéb turisztikai szolgáltatások folytatásához a vállalkozásoknak nincsenek meg az erőforrásaik, aminek oka, hogy alacsony a vállalkozások tőkeellátottsága. Nincsenek kiépített bemutató gazdaságok, kézműves tevékenységeket bemutató műhelyek, melyek hiányában a helyi termékek piaca sem erősödhet.

Megoldás: A falusi élethez, környezethez és munkakultúrához kapcsolódó tevékenységet bemutató helyek kialakítása. A falusi turizmus fejlesztése céljából megoldást jelent a helyi gazdálkodási módok, termelési szokások bemutatása.

Eredmény: A fejlesztés eredményeként a tervezési területen megvalósulnak bemutató gazdaságok, lehetővé válik a térség lakosságának az alternatív és kiegészítő jövedelemszerzési lehetőség bővítése.

Települések: Algyő, Deszk, Domaszék, Kübekháza, Röske, Sándorfalva, Szatymaz, Tiszasziget, Újszentiván, Zsombó.

HPME megnevezése: *Helyi termékek szolgáltatások fejlesztése*

A HPME ÚMVP LEADER jogcíméhez rendelése: *versenyképesség (411)*

HPME-hez rendelt forrás: Ft.

HVS célkitűzés: Gazdasági környezet fejlesztése

HPME kódolása: D 3

Helyzet: Akciócsoport területére jellemző az országos átlagot meghaladó mértékű mezőgazdasági tevékenység, amely nagyrészt a kiváló természeti adottságoknak – jó minőségű föld, magas napsütés órák száma, agrár kultúra magas foka - köszönhető. A térség lakosságának jelentős része a mezőgazdaságban dolgozik, különösen nagy hagyománya van a főlíás zöldségtermesztésnek és a virágkertészetnek. A kiváló minőségű dél-alföldi alaptermékek (pl. répa, petrezselyem, paprika, paradicsom, uborka, dísznövények, stb.) előállítói kistermelők, őstermelők és vállalkozók. A nagyméretű gazdaságok mellett minden településen jelentős réteg él (őstermelők, kistermelők) kisebb méretű főlíás gazdaságokban megtermelt növények értékesítéséből (is). Ezek a kisgazdaságok sok évtizedes múltra tekintenek vissza, hatalmas termelési-termesztési tapasztalat halmozódott fel, és alternatív jövedelmet jelentenek az itt élőknek. A mezőgazdasági termelésre épülő feldolgozó tevékenység kismértékben van jelen, ez jelenthet a jövőben egyfajta fejlesztési lehetőséget a szektor számára.

Probléma: A vállalkozások, kistermelők és őstermelők kihasználtsága és jövedelemtermelése azonban változó, piacra jutásuk egyre nehezebb, nemcsak méretüknél fogva, hanem a termesztési berendezések állapota miatt is, valamint tőkeellátottságuk is alacsony . A hőigényes virág és hajtatos zöldségek termesztéséhez sok helyen hiányoznak a korszerű termesztő berendezések. A termékek feldolgozásához a korszerű technológiai berendezések jelenleg nem adtak mindenhol.

Megoldás: A vállalkozások támogatása eszközeinek fejlesztése, hatékonyságuk, tőkeellátottságuk javítása érdekében.

Eredmény: A térségben a vállalkozások, szervezetek technológiai színvonala a támogatások hatására javul, így termelékenységük hatékonyabb lesz, aminek hatására versenyképesebbek lesznek a piacon.

Települések: Algyő, Bordány, Deszk, Dóc, Domaszék, Kübekháza, Rőszke, Sándorfalva, Szatymaz, Tiszasziget, Újszentiván, Zsombó.

HPME megnevezése: *A Déli Napfény LEADER Egyesület területén Innovatív és Energia hatékony megoldások támogatása*

ÚMVP intézkedés: *Versenyképesség (411) Környezetgazdálkodás (412)*

HPME-hez rendelt forrás: Ft.

HVS célkitűzés: Gazdasági környezet fejlesztése

HPME kódolása: D 4

Helyzet: A költségek optimalizálása érdekében általános törekvés az *energia-hatékony megoldások* alkalmazása. Ennek speciálisabb szegmense az ún. *megújuló energia* felhasználása. Akár vállalkezési, akár térségi szinten programként fogalmazódhat meg egy erre alkalmas technológia megvásárlása, kialakítása vagy ahhoz történő csatlakozás. Beérkezett projektötletek alapján a vállalkozásoknak szükséges erőforrásaik minél hatékonyabb kihasználása költségeik csökkentése, valamint a természet megóvása érdekében.

Probléma: A térségben nagy mennyiségben halmozódik fel szerves hulladék, amely nem kerül felhasználásra. A vállalkozások költségei magasak, az egyes technológiák elavultak nem hatékonyak, valamint nem környezet kímélőek.

Megoldás: A térségben hatékonyabb technológiák eszközök alkalmazása, felhalmozott hulladék felhasználása a környezet kímélése érdekében, valamint a vállalkozások költségeinek csökkentése és alternatív bevételi források teremtése a felhalmozódott hulladék felhasználásával.

Eredmény: A térségben felhalmozott szerves hulladék felhasználásra kerül, új technológiák eszközök kerülnek bevezetésre a térségben, a térségi vállalkozások, szervezetek fejlesztése valósul meg.

Települések: Algyő, Bordány, Deszk, Dóc, Domaszék, Kübekháza, Röske, Sándorfalva, Szatymaz, Tiszasziget, Újszentiván, Zsombó.

HPME megnevezése: *Települési média fejlesztése*

A HPME ÚMVP LEADER jogcíméhez rendelése: Életminőség javító (411)

HPME-hez rendelt forrás: Ft.

HPME HVS célkitűzéséhez rendelése: Gazdasági környezet fejlesztése

HPME kódolása: D5

Helyzet: A települések mindegyikén működik szélessávú Internet elérés és digitális televíziós szolgáltatás, valamint természetesen jelen van vezetékes- és mobil telefonszolgáltató is. 11 településen van kábel televízió, és mindegyik helyen adnak ki helyi újságot. Elmondhatjuk, hogy a 12 településből csupán 1 (Dóc) nincs lefedve közösségi informatikai, vagy nyilvános informatikai hozzáféréssel. A települések rendelkeznek a település nevével megegyező web oldallal.

Probléma: A digitális esélyegyenlőség kérdését napjainkban nagyban meghatározza az adott társadalmi réteghez való tartozás. Mivel több kutatás is igazolta, hogy a kistelepüléseken élő, hátrányos helyzetű rétegekre jellemzőbb a funkcionális digitális írástudás hiánya, ez azt eredményezi, hogy még kiszolgáltatottabb helyzetbe kerülnek, és ezáltal lefelé mobilizálódnak. A kapcsolat kétirányú: ha a hozzáférés kiszélesítésével, és a képessé tételükkel tudjuk fejleszteni a digitális esélyegyenlőségüket, azzal a társadalomban elfoglalt pozíciójukon, életlehetőségeiken is javítunk.

Megoldás: A meglévő települési újságok és televíziós programok fejlesztése, színvonaluk javítása, programjaik sokszínűbbé tétele, valamint a helyi rádiók, ill. a web alapú média kialakítása és fejlesztése.

Eredmény: A térségünkben mind a 12 településen már létező közösségi hozzáférési helyek fenntarthatóságának növelése, szolgáltatásbővítése, ill. új helyek létrehozása. A meglévő kistelepülési közösségi hozzáférési helyek infrastruktúrájára épülő tartalomszolgáltatás és szolgáltatásbővítés, a hálózati működés elősegítése, szakmai tanácsadás és tapasztalatcsere.

Települések: Algyő, Bordány, Deszk, Dóc, Domaszék, Kübekháza, Röske, Sándorfalva, Szatymaz, Tiszasziget, Újszentiván, Zsombó.

3.4.1. A HVS-ben megjelenő környezeti, gazdasági és társadalmi szempontok

A HVS-ben megjelenő környezeti szempontok

Természetmegőrző vidékfejlesztés: Támogatja a természeti értékek, a biológiai sokféleség, a genetikai állomány és a természetes térszerkezet megőrzését;

Tovagyűrűző negatív hatások minimalizálása: Mérsékeli a mezőgazdaság okozta kedvezőtlen környezeti hatásokat; különösen nem erősítheti az elsivatagosodás, az éghajlatváltozás, a szélsőséges vízjárás, a talajpusztulás kedvezőtlen környezeti hatásait, továbbá nem vezethet a különböző környezeti rendszerek közötti szennyezés-átterhelésekhez;

Dematerializáció: A felhasznált ipari nyersanyagok (pl. műtrágya, növényvédő szer, agrotechnika) és energiahordozók mennyiségét, a szállítási és raktározási igényeket minimalizálja;

Újrahasznosítás: Az intézkedéseknek elősegítik a szennyvizek, a hígtrágyák és a hulladékok, mezőgazdasági melléktermékek újrahasznosítását;

Ágazati integráció: Elősegíti a fenntartható közlekedéspolitikát, fenntartható energiapolitika, az ökológiai szemléletű tájgazdálkodás érvényre juttatását.

A HVS-ben megjelenő gazdasági szempontok

Prosperáló vidéki gazdaság: Elősegíti a magas hozzáadott értéket előállító gazdálkodást, a mezőgazdasági ágazat tőkehiányának mérséklését, a gazdálkodás stabilitását és kiszámíthatóságát;

Decentralizált vidékfejlesztés: Nem vezet a mezőgazdasági vállalkozások indokolatlan koncentrációjához, és elő kell segítenie a vállalkozások sokszínűségét, verseny-egyenlőségét ;

„Termelj helyben, fogyassz helyben”: Elősegíti a helyi piacra jutást, a közösségi önellátást, támogassa a helyi élelmiszer-termelést és forgalmazást;

„Dolgozz helyben”: Elősegíti a helyben foglalkoztatást, a helyi kisvállalkozások fejlődését, a családi, kisközösségi gazdálkodási formák elterjesztését, támogassa a falusi életmódot, a hagyományokon alapuló megélhetési formák térnyerését;

Minőségi termékek, innováció: Elősegíti az innovációt, az innovatív gazdálkodási technikák elterjesztését és a minőségi agrártermelést;

Diverzifikált vidéki termék kínálat: Elősegíti a sajátos értékesítésű, egyedi minőségű termékek (pl. hungarikum) előállítását;

Térségen belüli termelési együttműködések: Elősegíti a térségen, településen belüli termék feldolgozási láncolat kialakítását, a termelők, gyártók egymásközi kereskedelmi kapcsolatainak javítását.

A HVS-ben megjelenő társadalmi szempontok, kritériumok

Társadalmi méltányosság: Hozzájárul a vidéken élők megélhetésének javításához, a szegénység leküzdéséhez, a hátrányos helyzetű társadalmi csoportok felzárkózásához;

Tudásalapú vidékfejlesztés: Elősegíti a mezőgazdaságban dolgozók képzését, hozzáférését az információhoz és a tudáshoz, segítse a gazdálkodást támogató helyi szellemi kapacitások, szolgáltatások kiépítését;

Társadalmi kohézió: Elősegíti hogy a vidéki közösségek kitalálják saját jövőképüket, identitásukat, továbbá támogassa a térségek, települések társadalmi probléma importjának kikerülését (pl. városról kiköltözők vidéki szegregációja);

Társadalmi részvétel: Elősegíti a gazdatársadalom és az érintett helyi közösségek, civil és szakmai szervezetek részvételét a vidékfejlesztési döntésekben, támogassa a vidéki civil társadalom önszerveződését és fejlődését;

3.5 Forrásallokáció

A tervezői csoport a kétféle fejlesztési típusra vonatkozóan határozta meg a források allokációját.

Szolgáltatásfejlesztésre 471.003 euró azaz 137.674.281 forint

Gazdaságfejlesztésre összesen 393,39 euró, azaz 114.987.770 forint allokációja került meghatározásra.

Az intézkedések között több olyan is szerepel, amelyre mind civil szervezetek ill. önkormányzatok és vállalkozások is pályázhatnak.

4. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégiával kapcsolatos intézkedések

4.1. Nyilvánossági intézkedések, projektötlet-gyűjtés

A HVS során alkalmazott nyilvánossági intézkedések, résztvevők.

A HVS felülvizsgálatában való részvételt a honlapunkon és a települési koordinátoraink által hirdettük meg.

A 2013. évi LEADER tervezői csoport tagjait az egyesület elnöksége bízta meg a munkával. A 2013.03.04-i elnökségi ülés 1. napirendi pontja a LEADER 2013. tervezői csoport felállítása volt. Az elnökség a 3 szféra képviseleti mandátumának megtartása mellett összesen 15 tagot javasolt a tervezői csoportba. A 3/2013. (III. 4.)-i határozat alapján a Déli Napfény HACS tervezői csoportja 15 főből áll.

Az első tervezői csoport ülésre 2013.március 22-én került sor az egyesület székhelyén 13 fő jelent meg a munkaszervezet tagjait leszámítva. A tervezői csoport összetétele tükrözi az egyesület és döntéshozó szervezet összetételét, azaz a civil , a vállalkozói és a közszféra egyaránt azonos mértékben képviseltette magát.

Az első első tervezői csoport ülésen a *célkitűzések kialakítása* és azok elfogadása került napirendre. A tervezői csoport tagjai a következő ülésre való felkészülésről értekeztek. Valamennyien vállalták, hogy 2013.április 2. keddre a saját szférájukból és településükről begyűjtik a projektötleteket és azokat eljuttatják a munkaszervezet részére.

A 2013. április 2-án tartott tervezői csoport ülésre **73 projektötlet** érkezett meg. A tervezői csoport tagok a munkaszervezet által rendszerezett projektötletek összefoglalója alapján javasolták az intézkedések rendszerének kialakítását.

A munkaszervezet több projektet nem LEADER-szerűnek ítélt, több esetén pedig átdolgozást javasolt.

A 2013. április 10-i harmadik tervezői csoport ülésen a tagok már kész intézkedési tervet és HVS-t fogadtak el.

Az ülést követő közgyűlésen az egyesületi tagok megismerték a Helyi Vidékfejlesztési Stratégia 2013. évi javasolt módosításait, a javasolt intézkedési tervet, illetve az intézkedésekhez rendelt minimum és maximum támogatási összegeket.

Az egyes intézkedések támogatási kritériumainak elfogadása után a HVS 2013. évi módosítása lezárult

4.2 A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia végrehajtása

A Déli Napfény LEADER Egyesület - mint akciócsoporthi munkaszervezet- **12 település** – Algyő, Sándorfalva, Bordány, Dóc, Deszk, Tiszasziget, Újszentiván, Röske, Szatymaz, Kübekháza, Domaszék, Zsombó - **pályázatait koordinálja**. A térség 12 települése közül 2 település hátrányos helyzetű /a hátrányos helyzetű településeket az alábbi rendeletek listázzák: a 240/2006. (XI. 30.) Korm. Rendelet a társadalmi-gazdasági és infrastrukturális szempontból elmaradott ill. az országos átlagos jelentősen meghaladó munkanélküliséggel sújtott települések jegyzékéről; ill. a 311/2007.(XI. 17.) Korm. Rendelet a kedvezményezett térségek besorolásáról/ és egyedül csak Sándorfalva bír városi ranggal. Az akciócsoporthi lélekszáma 42.022 fő, ebből 8217 fő él Sándorfalván, azaz városban. A települések közös hagyományokkal, területi adottságokkal, és ezzel párhuzamosan hasonló vagy éppen azonos gondokkal és problémákkal is küzdenek. A térségben a legtöbb vállalkozás a kereskedelem és a feldolgozóiparban tevékenykedik.

A Déli Napfény LEADER Egyesület. küldetése közé tartozik a **Helyi Vidékfejlesztési Stratégia megvalósítása**, illetve megvalósulásának elősegítése is. A Helyi Vidékfejlesztési Stratégia célja, helyi sajátosságaink, helyi értékeink megőrzése, védelme és turisztikai célú bemutatása, valamint új módszer kiépítése a különböző gazdasági és társadalmi szereplők között a partnerségi viszony és párbeszéd bevonására. A stratégia utat mutat a vidéki lakosság **életminőségének javításához**, ezáltal szolgálja a vidék népességmegtartó-képességét. A program egyben a kistérség lakóinak és szervezeteinek a gazdasági és társadalmi életbe való hatékony bekapcsolódását kívánja elősegíteni, ösztönözni.

Alapvetően két pontban fogalmazhatjuk meg prioritásainkat:

1. Az **életkörnyezet és életminőség javítása** a fenntartható vidékfejlesztés keretein belül a civil társadalom fejlesztésével összhangban; az európai vidékfejlesztési stratégia alapelemeinek átvétele, a vidéki élet vonzóvá tétele és az elvándorlás megállítása.
2. **Újszerű táji erőforrás-gazdálkodás**, új gazdasági funkciók elterjesztése és innovatív gazdaságfejlesztés a turizmus által. A hagyományos természeti gazdálkodás horizontális megújítása. Változatos és vonzó vidéki gazdaság megteremtése, újszerű visszatérés a gyökerekhez.

Az egyesület fő célja, hogy megvalósítsa a **LEADER-szerű működés** feltételeit: a tervezett fejlesztések és a megvalósítandó feladatok több szektorban, integrált stratégiák alkalmazásával, a helyi gazdasági potenciál hasznosításával, az alulról jövő kezdeményezések felkarolásával, a helyi lakosság bevonásával, a helyi partnerség erősítésével jöjjenek létre. Látható tehát, hogy a projektgenerálási szakaszban, a tervezés során megvalósult együttműködés feltételei fennállnak a megvalósítás szakaszában, a végrehajtás során is.

A **Déli Napfény LEADER Egyesület 46 tagból áll**. Tagjai 12 önkormányzat képviselője, 20 civil szervezet képviselője és 14 vállalkozó. A legfőbb döntéshozó grémiuma 11 főből áll. A 12 önkormányzat 4 főt, a 20 civil szervezet 4 főt, a 14 vállalkozó összesen 3 főt delegál a döntéshozó grémiumba. A közgyűlés választja az elnököt. A működést 3-tagú, minden szektort képviselő Felügyelő Bizottság felügyeli.

1. ábra Déli Napfény LEADER Egyesület tagjainak szektorok szerinti bontása

